

## **Beneficiile Tratatului de la Lisabona pentru Uniunea Europeană și pentru România în calitate de stat membru**

Al 5-lea val al extinderii, început în mai 2004 și finalizat la 1 ianuarie 2007 prin aderarea României și Bulgariei, a reprezentat trecerea de la o Uniune de 15 state la o construcție complexă, formată din 27 de state. Regulile de funcționare stabilite pentru 6, 12 sau 15 state trebuiau adaptate noului context. Mecanismul decizional funcționa cu dificultate în componența UE 27.

Pe de altă parte, Uniunea Europeană avea nevoie de noi mecanisme care să-i permită să facă față provocărilor mondializării: competiția economică acerbă, recuperarea decalajului de competitivitate față de Statele Unite.

Prin prevederile introduse în Tratatul de la Lisabona, Uniunea devine mai eficientă în luarea deciziilor, promovarea politicilor comune și reprezentarea externă.

**Intrarea în vigoare la 1 decembrie 2009 a Tratatului de la Lisabona, reprezintă ultima etapă a procesului de relansare instituțională a Uniunii și de recredibilizare a proiectului european.** Impasul în care reforma Uniunii Europene a intrat odată cu respingerea proiectului constituțional prin referendumurile din Franța și Olanda anulului 2005, a fost depășit, culminând cu semnarea Tratatului la 13 decembrie 2007.

**Tratatul de la Lisabona are meritul de a fi salvat cele mai importante prevederi ale Constituției, a cărei esență era tocmai apropierea Uniunii de cetățenii ei.** Conceptul de „Europa proiectelor concrete” a apărut în cei 2 ani de reflecție care au urmat eșecului Tratatului Constituțional.

**România a susținut menținerea substanței proiectului de Tratat Constituțional** pe parcursul negocierilor privind relansarea reformei instituționale și funcționale a Uniunii Europene și a fost al 4-lea stat membru care a ratificat Tratatul pe cale parlamentară, la 4 februarie 2008 (cu 387 voturi pentru, unul împotriva și o abținere).

### **Un plus de eficiență**

#### **1. Simplificarea procesului decizional european**

Statele membre vor vota în Consiliul Uniunii Europene prin procedura majorității calificate în aproape toate domeniile. Astfel, o decizie nu mai poate fi blocată de un singur stat, iar recursul la unanimitate devine o excepție. Noile prevederi vor permite flexibilizarea acțiunii Uniunii în toate domeniile cărora li se aplică. Începând cu 2014 (în mod excepțional din 2017), un act legislativ european va fi adoptat în Consiliu prin votul a 55% din statele membre, reprezentând 65% din populație. Acest sistem, al „dublei majorități”, este un sistem simplu și ușor de aplicat, care înlocuiește actualul sistem complicat Nisa. **România își păstrează numărul de 14 voturi ponderate în formațiunile Consiliului UE.**

#### **2. Personalitatea juridică**

Este pentru prima oară când Uniunea va avea personalitate juridică proprie, în locul Comunităților Europene. Astfel, Uniunea Europeană va putea fi mai bine reprezentată pe plan extern, va putea negocia și încheia acorduri internaționale în nume propriu.

Uniunea Europeană va dobândi capacitatea de a deveni membru în organizații internaționale.

### **3. Președintele Consiliului European**

Șefii statelor și guvernelor din UE vor alege pentru o perioadă de 2 ani și jumătate, cu posibilitatea realegerii pentru încă un mandat, un Președinte stabil al Consiliului. Acesta nu avea puteri decizionale extinse ca în cazul unui șef de stat. El va asigura coerența la nivelul marilor orientări politice pe o perioadă de timp mai mare decât cea a actualelor președinții rotative semestriale ale Uniunii Europene. Va căuta compromisul și consensul între statele membre și nu va putea exercita simultan un mandat național. În prezent, primul președinte stabil este Herman van Rompuy, fostul premier belgian, care a fost desemnat în această funcție de către Consiliul European la data de 19 noiembrie 2009.

### **4. Coerența pe plan extern**

Se creează postul de Înalț Reprezentant al Uniunii pentru Afaceri Externe și politica de Securitate. Un șef al diplomației europene, fără apelativul de ministru de externe, va reprezenta Uniunea în exterior și va avea drept de inițiativă în domeniul politicii externe și de securitate comună. Crearea acestei funcții are meritul de a clarifica aspecte ce țin de acțiunea externă a Uniunii, de a înlătura paralelismele și suprapunerile în ceea ce privește actorii instituționali implicați în politica externă. Înalțul Reprezentant va fi asistat de către un Serviciu european pentru acțiune externă, un corp de diplomați detașați, care să asigure continuitatea și coerența acțiunii externe.

## **Mai multă democrație**

### **5. Inițiativa cetățenească**

Pentru prima oară în istoria Uniunii Europene, cetățenii statelor membre vor beneficia de dreptul direct de inițiativă legislativă comunitară. În mod similar cu sistemele constituționale naționale, la solicitarea unui număr de cetățeni – 1 milion în cazul Uniunii – Comisia Europeană inițiază un proiect legislativ

### **6. Implicarea parlamentelor naționale**

Parlamentele naționale reprezintă instituțiile legitim alese, reprezentative pentru sistemele democratice din statele membre. Cetățenii își exercită puterea prin reprezentanții săi aleși în mod direct. Indiferent de forma de guvernământ, Parlamentul se situează în centrul democrației în toate statele europene. Asocierea acestor instituții la procesul decizional european este o consecință firească a nevoii de legitimitate.

**Tratatul de la Lisabona recunoaște și consolidează rolul parlamentelor naționale** care vor putea participa mai activ la lucrările Uniunii, respectând, în același timp, rolul instituțiilor europene. Dispozițiile cuprinse în protocoalele 1 și 2 anexate la Tratat reflectă clar drepturile și obligațiile pe care le au parlamentele naționale în cadrul Uniunii, fie că este vorba despre informarea lor, controlul respectării

principiului subsidiarității, mecanismele de evaluare în cadrul spațiului de libertate, securitate și justiție sau despre revizuirea tratatelor.

Tratatul de la Lisabona aduce noutăți semnificative în special în ceea ce privește controlul respectării principiului subsidiarității. Potrivit acestui principiu, exceptând domeniile care țin exclusiv de competențele sale, Uniunea nu acționează decât în cazul în care intervenția sa este mai eficientă decât o acțiune întreprinsă la nivel național. Orice parlament național va avea dreptul să-și susțină argumentele potrivit cărora o propunere nu este conformă cu acest principiu. Prin urmare, se va institui un mecanism în doi timpi:

- dacă o treime din parlamentele naționale consideră că o propunere nu este conformă cu principiul subsidiarității, Comisia va trebui să își reanalizeze propunerea, având posibilitatea de a o menține, de a o modifica sau de a o retrage;
- dacă majoritatea parlamentelor naționale împărtășesc aceste preocupări, iar Comisia decide, totuși, să își mențină propunerea, va fi declanșată o procedură specifică. Comisia va trebui să își susțină motivațiile, iar Parlamentul European și Consiliul vor avea sarcina de a decide asupra continuării sau întreruperii procedurii legislative.

Dacă și până în prezent parlamentele aveau un rol mai mare sau mai mic, preponderent de observator al evoluțiilor comunitare, acum, conform Tratatului de la Lisabona ele sunt asociate prin posibilitatea de a verifica propunerile legislative europene într-un interval de 8 săptămâni. Parlamentele naționale dobândesc așadar dreptul de a contesta un proiect legislativ al Comisiei dacă acesta este contrar principiului subsidiarității.

## **7. Creșterea rolului Parlamentului European**

Adunarea legislativă a Comunităților europene a parcurs un drum lung de la începuturile construcției europene până în prezent. A evoluat treptat de la statutul de adunare a reprezentanților parlamentelor naționale cu simplu rol consultativ, la un parlament de sine stătător, cu membrii aleși în mod direct de către cetățenii europeni. Cu toate acestea, Parlamentul European este o instituție atipică pentru un for legislativ, neavând drept de inițiativă legislativă. Statele membre au evitat să confere prerogative sporite Parlamentului, păstrându-și prin Consiliul UE dreptul de control în cele mai importante domenii la Consiliu. Odată cu Tratatul de Reformă, Parlamentul European devine co-legislator în cvasitotalitatea domeniilor de competență. Procedura co-deciziei, prin care statele membre (Consiliul) și reprezentanții direcți ai cetățenilor europeni (Parlamentul) iau decizii pe picior de egalitate, devine procedura ordinară. De asemenea, Parlamentul va alege în mod direct Președintele Comisiei, pe baza propunerilor Consiliului European.

Consolidarea rolului PE în sistemul instituțional european înseamnă creșterea legitimității și a reprezentativității. Europeanii aleg în mod direct parlamentarii europeni și este firesc să fie asociați mecanismului decizional prin intermediul instituției care le reprezintă interesele. **România își păstrează numărul de 33 parlamentari europeni** alocat conform prevederilor Tratatului de la Nisa.

## 8. Carta drepturilor fundamentale

Carta Europeană a Drepturilor Fundamentale stabilește, într-un singur text, o serie de drepturi civile, politice, economice, sociale pe care le au cetățenii Europei și toate persoanele cu rezidență pe teritoriul Uniunii Europene. Drepturile și libertățile Cartei sunt împărțite în 7 mari capitole, astfel: Demnitatea, Libertatea, Egalitatea, Solidaritatea, Cetățenia, Justiția.

Obiectivul Cartei constă în asigurarea unei vizibilități sporite acestor principii, în vederea protecției drepturilor fundamentale. Prevederile ei se aplică instituțiilor europene și statelor membre atunci când aplică legislația comunitară.

Prin inserarea Cartei în textul Tratatului, aceasta dobândește forță juridică obligatorie. Toți cetățenii de pe teritoriul Uniunii vor putea sesiza Curtea Europeană de Justiție în cazul încălcării drepturilor prevăzute de Carta.

Inovațiile introduse de Tratatul de la Lisabona modernizează instituțiile și procesul decizional la nivelul Uniunii, oferind un cadru de funcționare benefic atât Uniunii, în ansamblul său, cât și **României**. Inovațiile pe care le aduce Tratatul trebuie cunoscute de către actorii publici și privați din **România**, astfel încât țara noastră să fie în măsură să aplice, în mod responsabil, noul tratat european, odată ce acesta va intra în vigoare.

**Tratatul de la Lisabona conturează o nouă arhitectură instituțională, însă nu înlocuiește însă voința politică a liderilor europeni, necesară pentru ca prevederile textului să fie transpuse în practică. Uniunea Europeană în ansamblul său va avea pârghiile pentru a fi mai puternică, pentru a fi modernă, eficientă și democratică, trebuie însă ca statele membre să le pună în practică.**

*Tudor Gușet, manager public DCPPI*